

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента

Семеняко Юлії Борисівни

на дисертацію **Табаки Ольги Миронівни** на тему «**ПЕДАГОГІЧНІ
УМОВИ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
ЗАСОБАМИ ДИТЯЧОЇ ПЕРІОДИКИ (перша чверть ХХІ ст.)**»,
що подана на здобуття наукового ступеня доктор філософії за
спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Ступінь актуальності досліджуваної теми. Актуальність теми зумовлено соціальною потребою розвитку мовлення дітей як важливого компонента становлення особистості та пріоритетним спрямуванням Національної доктрини розвитку освіти України, Базовим компонентом дошкільної освіти, Законом України «Про дошкільну освіту», що передбачають модернізацію дошкільної освіти, досконалість форм, методів, засобів і методики навчання дітей рідній мові, формування культури мовленнєвого спілкування.

Дошкільний вік – це період активного засвоєння дитиною мови, становлення й розвитку всіх сторін мовлення: фонетичної, лексичної, граматичної, зв'язного мовлення, засвоєння його виразності та образності (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутий, Т. Піроженко та ін.). Крім того, повноцінне оволодіння мовою в дошкільному віці – необхідна умова вирішення завдань розумового, естетичного, духовно-морального виховання, засвоєння культури свого народу, національних та загальнолюдських цінностей у максимально сензитивний період розвитку.

Науковцями привертається увага до проблеми впливу медіа на розвиток мовлення дітей дошкільного віку. При цьому констатується, що за умови грамотного керівництва процесом комунікації дитини і медіа останні можуть стати вагомим чинником розвитку мовлення. Натомість неконтрольоване використання дітьми досягнень мас-медіа часто призводить до гальмування комунікативної функції, формування специфічного мовлення. Відтак аналіз

наукових джерел засвідчив необхідність розробки проблеми пошуку педагогічних умов, які б сприяли розвитку мовлення старших дошкільників засобами медіа, зокрема друкованих. У цьому зв'язку актуальність запропонованої теми не викликає сумніву. Розгляд теми дисертації Табаки О. М. на тему «Педагогічні умови розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (перша чверть ХХІ ст.)» є своєчасним науковим дослідженням для сучасної педагогічної науки.

Актуальність обраної для дослідження теми підсилюється наявністю виявлених дисертанткою суперечностей між:

- зростанням ролі мас-медіа у сучасному світі та водночас недостатнім використанням, а почасти й неготовністю вихователів до їхнього використання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;
- об'єктивною необхідністю розв'язання проблеми розвитку мовлення сучасних дошкільників в умовах творення інформаційного суспільства та реальним станом цієї роботи у закладах дошкільної освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження входить до плану науково-дослідницької роботи кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка як складова комплексної наукової проблеми «Українська освіта у контексті європейських інтеграційних процесів» (державний реєстраційний номер 0117U005400).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

Дисертанткою Табакою О. М. цілісно і глибоко досліджено проблему розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами дитячої періодики. Дисертаційна робота О. М. Табаки містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують актуальну наукову проблему. У дисертації представлено всі необхідні рівні наукової новизни отриманих результатів у процесі дослідження.

До найсуттєвіших наукових результатів слід віднести те, що:

вперше здійснено системне дослідження шляхів розвитку мовлення

старших дошкільників засобами дитячої періодики першої чверті ХХІ ст.; розкрито еволюцію змісту і завдань розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку в історичній ретроспективі та встановлено їхнє розширення та поглиблення в хронологічних межах дослідження; з'ясовано розвивальний потенціал медіа, зокрема дитячої періодики (розвиток мовленнєвих умінь та навичок, формування досвіду мовленнєвої взаємодії, опанування навичок читання та набуття графічного досвіду тощо); на основі вивчення історичного досвіду визначено педагогічні умови удосконалення процесу розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (реалізація інтегрованого підходу у застосуванні медіа, зокрема періодики, в процесі розвитку мовлення дітей дошкільного віку; створення сприятливого емоційного клімату в освітній роботі з дітьми дошкільного віку; забезпечення відповідності періодичних видань завданням розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку тощо);

уточнено сутність базових понять дослідження («мовлення», «мовленнєвий розвиток», «мовленнєва особистість», «мовленнєве середовище», «медіаосвіта», «друковане медіа», «періодичне друковане видання» тощо), а також специфіку та ретроспективу розвитку дитячих часописів для дітей дошкільного віку; сформульовано рекомендації для вихователів та батьків щодо розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами дитячої періодики;

подальшого розвитку набула методика розвитку мовлення дошкільників засобами дитячої періодики, зважаючи на історичний досвід.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення та висновки дисертації належним чином обґрунтовані. Про це свідчить аналіз тексту дисертації та змісту публікацій автора. Науковий апарат, представлений у вступі дисертаційного дослідження, дає можливість сформулювати цілісне уявлення про структуру роботи, її інструментарій, способи інтерпретації отриманих даних. Об'єктивність дослідницького пошуку зумовлена опрацюванням масиву наукових джерел, на

підставі яких сформульовано власне бачення досліджуваної проблеми. Вірогідність та аргументованість одержаних результатів і висновків забезпечуватиметься всебічним аналізом предмета дослідження, теоретико-методичним обґрунтуванням вихідних позицій, дотримання принципів цілісності дослідження та цінності академічної доброчесності.

Обґрунтовані в дисертації результати впроваджено в освітній процес Львівського національного університету імені Івана Франка (довідка № 2926-Н від 20.11.2023 р.), Відокремленого структурного підрозділу «Педагогічний фаховий коледж Львівського національного університету імені Івана Франка» (довідка № 95 від 15.11.2023 р.), Городоцького закладу дошкільної освіти ясла-садок № 3 «Барвінок» Городоцької міської ради, закладу дошкільної освіти (дитячий садок) № 131 «Промінчики» Львівської міської ради (довідка № 65 від 10.11.2023 р.).

Розроблені авторкою і викладені у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають високий рівень обґрунтованості. Достовірність отриманих результатів дослідження, наукових положень та рекомендацій дисертантки підтверджено їхньою апробацією на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Отже, вищезгадане дозволяє зробити висновок про високий науковий рівень розглянутої дисертації.

Практичне значення отриманих автором результатів полягає у тому, що його матеріали доповнюють і розширюють уявлення про розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку із використанням дитячої періодики. Отримані результати зможуть стати основою підручників та посібників для майбутніх та практикуючих педагогів. Матеріали дисертаційного дослідження можуть використовуватися під час викладання дисциплін «Педагогіка», «Дошкільна педагогіка», «Дошкільна лінгводидактика» у педагогічних закладах вищої освіти. Розроблені методичні рекомендації щодо розвитку мовлення старших дошкільників можуть використовуватися в освітній діяльності закладів дошкільної освіти та стати основою для розробки програм розвитку дітей дошкільного віку.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність загалом.

Аналіз основного змісту дисертації дає підстави стверджувати, що дисертанткою кваліфіковано обрано об'єкт, предмет, мету дослідження, що дозволило чітко і грамотно визначити головні завдання та виконати їх у повному обсязі. У першому розділі дисертації здобувачка розкриває теоретичні засади дослідження, зокрема аналізує стан розробленості проблеми у філософській, психолого-педагогічній вітчизняній та зарубіжній літературі щодо сутності ключових понять дослідження. Цілком погоджуємося з авторкою щодо важливості визначення сучасного стану мовленнєвого розвитку дітей у закладах дошкільної освіти та визначеності умов його ефективного забезпечення. Позитивним є означення авторкою низки сучасних методів і прийомів розвитку мовлення старших дошкільників засобами друкованих медіа. Це свідчить про те, що дисертантка ознайоmlена з науковими здобутками провідних фахівців із досліджуваної проблеми.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих публікаціях, зарахованих за темою дисертації.

Основні положення та результати дослідження висвітлено у 17 наукових та навчально-методичних публікаціях автора: 4 з яких опубліковано у провідних наукових фахових виданнях України, 5 – статей у зарубіжних наукових виданнях, 6 – у збірника тез доповідей на конференціях, 1 навчально-методичний посібник (у співавторстві), 1 збірка авторських казок. Схвальної оцінки заслуговує участь автора у навчально-методичному посібнику «Книжка малюкам. Хрестоматія літературно-художніх творів з методикою використання для дітей молодшого дошкільного віку» (Н. Гавриш, І. Кіндрат, О. Табака, О. Хартман), а саме: розробці методичних рекомендацій, описі інноваційних прийомів роботи та написанні авторських художніх творів для дітей.

Дотримання академічної доброчесності, відповідність анотації основним положенням дисертації. Об'єктивно оцінювання як тексту дисертаційної роботи, так і його результатів дає підстави стверджувати, що О. М. Табакою було дотримано вимоги академічної доброчесності в повному

обсязі. Зокрема, анотація до поданої дисертації являє собою коротко та чітко викладену характеристику роботи, відображає мету наукової розвідки, новизну дисертації. Зміст анотації не містить інформації яка була б відсутня у тексті дисертаційної роботи. Дисертанткою відповідним чином оформлені посилання на наукову літературу та законодавчі документи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи дисертацію О. М. Табаки, необхідно висловити деякі міркування/зауваження/побажання, які виникли в процесі рецензування роботи:

1. Позитивно оцінюючи здійснений здобувачкою аналіз наукових джерел з проблеми дослідження, зауважимо, що перший розділ дисертаційного дослідження «Теоретичні засади розвитку мовлення дітей старшого дошкільного віку засобами медіа» перевантажений аналізом сутності понять («мовлення», «мовленнєвий розвиток», «мовленнєва особистість», «мовленнєве середовище» тощо), а також історичною ретроспективою проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Зокрема, охарактеризовано погляди зарубіжних (Аристотель, Т. Кампанелла, Я. А. Коменський, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо, Й. Г. Песталоцці, Ф. Фребель, М. Монтесорі та ін.) та вітчизняних (К. Ушинський, С. Русова, І. Огієнко, В. Сухомлинський та ін.) вчених на цей процес. Подано періодизацію розвитку української дошкільної лінгводидактики. Це утруднює цілісне сприйняття тексту. Натомість можна було б ширше описати роль медіа у процесі розвитку мовлення дошкільників, скоротивши кількість сторінок тексту для параграфів 1.2 та 1.3. (загалом 32 сторінки), та збільшити кількість матеріалу у параграфі 1.4., який займає лише 9 сторінок тексту.

2. У параграфі 1.2. О. М. Табака подає дуже детальний контент-аналіз чинних програм розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку щодо завдань мовленнєвого розвитку дошкільників. Нам видається доцільним оформити зазначений матеріал у вигляді порівняльної таблиці в додатки, що надало б роботі більшої логічності і системності.

3. У вступі, зокрема в переліку емпіричних методів дослідження було

зазначено використання спостереження за освітнім процесом закладу дошкільної освіти, однак далі по тексту дисертації не подано його реалізацію у процесі вивчення реального стану використання дитячої періодики як засобу розвитку мовлення старших дошкільників.

4. Одним із шляхів використання дитячої періодики у процесі розвитку мовлення дітей визначено тісна співпраця педагогів із батьками. На наше переконання можна було б детальніше розкрити особливості взаємодії в означеному напрямі, виокремити специфічні методи і прийоми роботи.

5. Вважаємо, що робота значно виграла б, якби містила: а) чітку авторську схему/перелік вимог до періодичних видань, дотримання яких сприятиме розвитку мовлення маленьких читачів; б) опис занять для дітей старшого дошкільного віку з використанням періодичних видань різної тематики (класифікацію подано на с. 107); в) унаочнення змістовно-розвивального потенціалу дитячої періодики означеного періоду на прикладі видань представлених у додатку Ж (оскільки в тексті дисертації акцент зроблено на використанні контенту таких видань як «Ангеляткова наука» та «Джміль»).

Проте зазначені побажання та зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження О. М. Табаки та не применшують його цінність, яке є вагомим внеском у вітчизняну теорію і практику дошкільної педагогіки.

Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави зробити висновок, що дисертація «Педагогічні умови розвитку мовлення старших дошкільників засобами дитячої періодики (перша чверть ХХІ ст.)» є завершеним, цілісним і самостійним науковим дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичну та практичну значущість, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 р. № 341), а її автор, – Табака Ольга Миронівна – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 011

Освітні, педагогічні науки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Бердянського державного
педагогічного університету

Ю. Б. Семеняко

Підпис Юлії Борисівни Семеняко засвідчую
Начальник відділу кадрів

 Марина ВРУЦЬКА